

GAD (27) *sb m*

gad (27), [**had**].

gåd, gad-.

sg *N* gåd (10). ◇ *G* gadu (8), gada (1) [w funkcji rzeczownika osobowego] *SeklPieś*. ◇ *A* gåd (6).
◇ *I* gad(e)m (2).

Sł stp notuje, Cn s.v. gadzina, Linde XVI i XVIII – XIX w.

Stworzenie z gromady zmiennocieplnych kręgowców (Reptilia); także wszelkie drobne stworzenie, robactwo; serpens BartBydg, Calep; reptilis BartBydg; repens animans, reptile, serpentia saecla ferarum (pl) Cn (27) : Reptilis, gad, ut sunt serpentes, etc., Czo po zyemy lazy, plozaBartBydg 131; łtego korzenia [wszywego kopru] [...] kurzenie ono wżelki gad z domu wygania. FalZioł I 109d; Kiedy pies wćiekły vkąli/ raki rzeczne łurowo wylupić/ á mięfo gich z mlekiem dać pić. Tym theż kaźdego gadu iad vzdrowiż. FalZioł II 23, ++4b, I 42a, 90b; Bo nie baczy pod trawą iż dziwnego gądu/ Tái fie ząwżdy pod nim rozlicznego iądu. RejWiz 12, 77; Y wywiedz zą łobą wżytki żwierżetá/ ktore łą z tobą/ ptaki/ bydłétá y gad płázaiący fie po žiemi [et in omni reptili reptante super terram] BibRadz Gen 8/ 16, Gen 1/26, 6/7, 7/14, 21, 22, 8/18; Iełliby cię Gad vkąsił Wąż pádálec coby zacz był/ Możeńzli mu głowę vtni Stłukży ią ná ránę przytkni. SienLek 155, 154v [2 r.]; BudBib Deut 4/18; Calep [973]a; A nie trzymay fie vpornie łwey głowki/ Wżák mędrzec każe náśładować mrowki/ Idźże też y ty przyrodzonym śladem/ Zą chytrym gádem. KlonFlis E3; KlonWor 80.

W porównaniu (1): Iuż więcz y kaźdy poddany iako gad ozywie *RejJóz* L[2]v.

W charakterystycznych połączeniach: gad chytry, płazający się po ziemi (4).

Wyrażenia: »morski gad« (1): PĄdziernika mięfiacza, ptactwo y czwornok żwierżeta y inne pożyteczne ieft/ krom raka/ albo tedy bywa ranion á nakażon od morzkiego gadu. *FalZioł*. V 48v.

»gad ziemski« (2): Vczyñił tedy Bog żwierżetá žiemiłkie/ wedle rodzaiu łwego/ y bydłétá wedle rodzaiu łwego/ y wżytek gad žiemiłki [et omne reptile terrae] wedle rodzaiu łwego. *BibRadz Gen* 1/25, *Gen* 6/20.

Przen (1) :

a) Diabeł (1) : Ale on wtym dłuogo nie trwał/ bowiem fie okłamac dał/ łłuchaiąc wnet złego gada wielmy chytrego Diabła. *SeklPieś* 31.

b) [coll. Pogardliwie o gromadzie ludzkiej (tu o Tatarach): Azałz nie możeńz baczyć/ po Pogan wielkości/ Czeńto ten had w Podolńkich kráinách rad gości. *PaprGniazdo* 1037 (*Linde*).]

Cf **GADZINA**